

Käyttöönottopäätös

Tällä päätöksellä on arvioitu automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönoton edellytykset uuden YEL-vakuutuksen myöntämisestä ja työtulon vahvistamista koskevista päätöksistä, jotka Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Elo (jäljempänä Elo) tekee yrittäjän hakemuksesta (jäljempänä YEL-hakemusprosessi).

Ratkaisu

Elo jatkaa automaattisen ratkaisumenettelyn käyttämistä YEL-hakemusprosessissa.

Menettely on otettu käyttöön ennen julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain automaattista ratkaisumenettelyä koskevien säännösten voimaantuloa.

Perustelut

Hallintolaissa säädetyt edellytykset ja menettelyä koskeva aineellinen lainsäädäntö

Hallintolain 53 e § 2 momentin mukaan viranomainen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 16 kohdassa tarkoitettuihin käsittelysääntöihin.

Hallintolain 53 e §:n perustelujen (hallituksen esitys 145/2022 s. 98) mukaan automaattisesti ratkaistavia asioita ovat ensinnäkin asiat, joiden ratkaisu voidaan johtaa riittävän yksiselitteisesti suoraan lainsäädännöstä ja tapauksen tosiseikoista. Lisäksi automaattisesti voidaan ratkaista asiat, joissa päätösten perustana olevasta osin tulkinnanvaraisesta lainsäädännöstä on kyseisessä asiaryhmässä vakiintunut ratkaisukäytäntö, jonka mukaan tiettyjen piirteiden mukaiset asiat (tyyppitapaukset) ratkaistaan aina samalla tavalla.

Elossa kaikki menettely perustuu lainsäädäntöön ja myös automaattinen päätöksenteko on sääntöpohjaista. Lainsäädännöllä tarkoitetaan sääntelyä laajasti eli EU-oikeudesta alemman asteisiin normeihin ja oikeuskäytäntöön. Elo on etukäteen harkinnut, mitkä tämän käyttöönottopäätöksen kohteena olevista asioista voidaan ratkaista automaattisesti niin, että lopputuloksena on lainmukainen ratkaisu. Elossa automaattisesti ratkaistavat asiat ovat sellaisia, joissa ratkaisu voidaan johtaa yksiselitteisesti lainsäädännöstä ja kyseisen tapauksen tosiseikoista tai joissa Elolla on vakiintunut ratkaisukäytäntö.

Automaattinen ratkaiseminen otetaan käyttöön tässä päätöksessä tarkoitetuissa hakemuksissa siten, että automaattisesti ratkaistaan sellaiset hakemukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat Elon käsittelijä on arvioinut etukäteen.

YEL-hakemusprosessissa päätös perustuu ennalta laadittuihin käsittelysääntöihin. Asian ratkaisemiseen tarvittavat tiedot, tietolähteet ja tietojen hankintaan liittyvät menettelyt sekä tietojen ajantasaisuuden ja virheettömyyden varmistaminen on myös kuvattu käsittelysäännöissä.

Vakuutuksen myöntämisestä ja YEL-työtulon vahvistamisesta säädetään yrittäjän eläkelain (YEL) 111 § ja 112 §:ssä. Vakuutus alkaa hakemuksella ilmoitetun yrittäjätoiminnan alkamisesta lukien. Vakuutuksen myöntämistä takautuvasti on rajattu.

Työtulo on se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän eläkelaisa tarkoitettua yrittäjätoimintaa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä. Työtulo vahvistetaan kokonaisarvion perusteella. Työtuloa vahvistaessaan eläkelaitos pitää edellä tarkoitettuna palkkana ja korvauksena yksityisen sektorin kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkkaa ja ottaa huomioon muut yrittäjän työpanoksen määrää, yrittäjätoiminnan laajuutta, yrittäjän ammattitaitoa ja yrittäjän työpanoksen arvoa kuvaavat tiedot. (YEL:n 112 § 1 ja 2 mom.)

Elo on arvioinut, että tapauskohtaista harkintaa edellyttävät asiat, joissa yrittäjä hakee vahvistettavaksi työtuloa, joka poikkeaa Eläketurvakeskuksen työtulosuosituksen ylä- tai alarajoista. Lisäksi tapauskohtaista harkintaa edellyttävät tietyt tilanteet, joissa rekisteritiedot edellyttävät asian lisäselvitystä. Näissä kaikissa tilanteissa käsittelysääntö ohjaa työtuloasian luonnollisen henkilön arvioitavaksi, eikä päätöstä anneta automaattisessa ratkaisumenettelyssä.

Tapauskohtaista harkintaa ei Elon arvion mukaan tarvita asiassa, jossa yrittäjän hakema työtulo on Eläketurvakeskuksen työtulosuosituksen rajoissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mietinnössään (StVM 32/2022), että kokonaisarvion osana otetaan huomioon mediaanipalkka, mutta tasapuolisesti myös muut ehdotetussa 112 §:n 2 momentissa mainitut seikat. Eläketurvakeskuksen työtulosuositus perustuu tietoihin toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkasta ja lisäksi tietoon liikevaihdosta. Työtulosuosituksessa on siten jo sisäänrakennettuna kokonaisharkinnassa soveltamiskäytännön mukaan olennaisimmat tekijät työpanoksen arvon määrittämiseksi. Ellei yrittäjä esitä lisäselvitystä tai Elolla muutoin ole tiedossa muita kokonaisharkinnassa huomioitavia rekisteritietoja, ei ole seikkoja, joiden pohjalta tapauskohtaista harkintaa olisi tehtävissä.

Työtulosuosituksen mukaiselle työtulolle on ennalta määritely laskentakaava eli päätöksenteko on sääntöpohjaista. Eläketurvakeskuksen soveltamisohjeissa on lisäksi määritely työtulosuosituksen liikkumavara, jota sovelletaan automaattisessa ratkaisumenettelyssä. Sen puitteissa olevan yrittäjän hakemuksen työtuloksi voidaan katsoa vastaavan YEL:n 112 §:n mukaista työtuloa. Tällöin kokonaisarvioinnissa on huomioitu työtulosuosituksessa huomioitujen YEL 112 § 2 momentin mukaisten seikkojen lisäksi yrittäjän oma arvio työpanoksen arvosta. Yrittäjän henkilökohtainen tilanne tulee näin huomioitua. Liikkumavaran sisällä olevia työtuloja voidaan pitää vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön perustuvina tyyppitapauksina, jolloin tapauskohtaista arviota ei ole tarpeen tehdä.

Automaattisessa ratkaisumenettelyssä laadittava perusteltu päätös sisältää YEL:n 95 a §:n mukaisesti seikat, joihin päätös on perustunut.

Tämän käyttöönottopäätöksen perusteella tehtävään automaattiseen ratkaisuun merkitään tieto siitä, että asia on ratkaistu hallintolain 53 e §:ssä tarkoitetulla tavalla automaattisesti. Päätöksessä on kerrottu verkkosivujen osoite, josta tämä käyttöönottopäätös on saatavilla.

Asianosaisella on oikeus hakea maksutta oikaisua automaattisessa ratkaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen, jolloin luonnollinen henkilö tutkii Elossa oikaisuvaatimuksen. Menettely täyttää siten hallintolain 53 e § 4 momentin ja 53 f §:n edellytykset.

Tiedonhallintalaissa säädetty edellytykset

Tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako on dokumentoitu erilliseen asiakirjaan.

Automaattinen ratkaiseminen perustuu ennalta laadittuihin käsittelysääntöihin. Käsittelysäännöillä tarkoitetaan hallituksen esityksen (145/2022 s. 106) mukaan luonnollisen henkilön ennalta laatimia sääntöjä, joilla ohjataan hallintoasian käsittelyä ja ratkaisemista automaattisessa tietojenkäsittelyssä ja sääntöjä, joiden perusteella asia otetaan automatisoituun toimintaprosessiin tai siirretään siitä pois luonnollisen henkilön käsiteltäväksi. Käsittelysääntöjä laadittaessa Elo on ottanut huomioon työeläkelainsäädännön lisäksi yleinen hallinto-oikeudellinen sääntelyn menettelysäännökset sekä tietosuojasääntelyn. Käsittelysäännöt eivät perustu Elossa oppiviin tekoälytekniikoihin, vaan ovat aina sääntöpohjaisia. Käsittelysääntöjen syrjimättömyys on varmistettu. Käsittelysäännöistä käy ilmi myös, miten asia selvitetään riittävästi ja miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta, sekä missä tilanteissa ratkaisu edellyttää luonnollisen henkilön tekemää tapauskohtaista harkintaa tai lisäselvitysten hankkimista.

Elo on tiedonhallintalain 28 b ja c §:n mukaisesti varmistanut sen, että toteutettu automaattinen ratkaisumenettely on käsittelysäännöissä kuvatun mukainen ja sen laatua valvotaan suunnitelmallisesti. Osana laadunvarmistusta asianosaiselle laadittavat asiakirjat on katselmoitu automaattisesta päätöksenteosta edellytetty informointi, perusteluiden asianmukaisuus ja hyvän kielenkäytön sekä kielellisten oikeuksien vaatimukset mukaan lukien.

Automaattinen ratkaisumenettely ja sen käsittelysääntöjen mukaisuus on testattu ja testaushavainnot on dokumentoitu ennen käyttöönottoa. Käyttöönoton jälkeiseen laadunvalvontaan ja havaittujen virheiden korjausprosessiin on määritelty menettelytavat.

Tietosuojalainsäädännössä säädetty edellytykset

Tietosuoja-asetuksen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö automatisoitujen yksittäispäätösten tekemisen mahdollistamiseksi on hallintolain luvussa 8 b ja tiedonhallintalain luvussa 6 a. Lainsäädännöllä on vahvistettu suoja-toimet, joita automaattisessa päätöksenteossa noudatetaan. Suoja-toimiin kuuluu muun muassa rekisteröidyn on oikeus vaatia luonnollisen henkilön osallistumista käsittelyyn, mikä on toteutettu siten, että rekisteröity voi tehdä oikaisuvaatimuksen automaattisesti tehdystä ratkaisusta.

Jos hallintopäätöksessä on käytetty automaattista päätöksentekoa, päätöksestä on hallintolain 53 g §:n mukaan käytävä ilmi se, että asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Elon automaattisessa ratkaisumenettelyssä antamalla päätöksillä

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Signom -allekirjoituspalvelulla.

Päiväys: 11. syyskuuta 2024, 13:42:47

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo

Harri Kangaskoski

Harri Kangaskoski

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai toimitusjohtajan sijaisen kanssa.'

Vahva tunnistus:

11. syyskuuta 2024, 13:42:09

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

11. syyskuuta 2024, 13:42:11

Patentti- ja rekisterihallitus

Päiväys: 11. syyskuuta 2024, 11:50:45

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo

Jouni Seppänen

Jouni Seppänen

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai toimitusjohtajan sijaisen kanssa.'

Vahva tunnistus:

11. syyskuuta 2024, 11:49:58

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

11. syyskuuta 2024, 11:50:00

Patentti- ja rekisterihallitus

